

Veel vooruitgang in eurovoorbereiding bij gemeenten

Over iets meer dan 200 dagen wordt de chartale euro geïntroduceerd. In de negende voortgangsrapportage Euro en Overheid aan de Tweede Kamer, wordt ingegaan op de stand van zaken bij de eurovoorbereidingen van gemeenten. In dit artikel wordt op basis van deze voortgangsrapportage en achterliggende monitors ingegaan op de rol van gemeenten bij de euro-invoering, de voortgang van de eurovoorbereidingen, de resterende aandachtspunten en het gemeentelijke betalingsverkeer.

F.N. LAFEBER

Medewerker bij het euroteam van het Ministerie van Financiën

Gemeenten en gemeentelijke instellingen spelen op verschillende terreinen een belangrijke rol bij de invoering van de euro. Ten eerste vervullen gemeenten een voorbeeldfunctie bij de gehele euro-invoering. Als gemeenten zelf steken laten vallen, kan dat het vertrouwen bij de burger in de nieuwe munt en het omwisselingsscenario aantasten. Ook in de media zal met meer dan gemiddelde aandacht worden gevolgd hoe gemeenten omgaan met het tarievenbeleid, hoe klantvriendelijk men is in de duale periode en of er fouten in de correspondentie en/of uitbetalingen worden gemaakt begin 2002. Voor wat dit laatste punt betreft, is een heel belangrijke taak van gemeenten het verstrekken van bijstandsuitkeringen.

Ten tweede is de euro een geografisch zeer gespreide operatie, die op bijna elke vierkante kilometer in Nederland speelt. Iedere burger is betrokken bij deze historische gebeurtenis. Het lokale bestuur kan direct bijdragen aan een goede en veilige invoering van de euro door actief mee te denken met het waardevervoer, door goede samenwerking te stimuleren tussen lokale politie en bedrijfsleven en door het verstrekken of doorgeven van aanvullende voorlichting aan groepen in de samenleving die op nationaal niveau moeilijker kunnen worden bereikt.

Voortgang bij de euro-voorbereidingen

Omdat de gemeenten dus een belang-

rijke rol spelen bij de invoering van de nieuwe munt wordt de voortgang bij de eurovoorbereidingen bij gemeenten regelmatig gemeten door middel van een euromonitor. Deze monitor geeft een indicatie van de mate van voortgang bij de organisatorische opzet van de gemeentebrede projecten, de deelterreinen die worden opgepakt en de mate waarin de inventarisatie, planning, realisatie, testen en conversie ter hand is genomen. Correspondend aan deze activiteiten zijn samen met gemeenten een vijftal fasen met daarbij behorende uiterste data voor een veilige opzet van het europroject onderscheiden. Zo is het de bedoeling dat 1 april 2001 de realisatiefase is afgerond en dat gemeenten de komende maanden volop zullen testen. De fase waarin plannen van aanpak en draaiboeken moeten worden opgesteld, ligt al weer enige tijd achter ons en had 1 mei 2000 moeten zijn afgerond.

De gemeentebrede monitor bestaat uit twee delen: een mondeling interview (100% respons) en een door burgemeester en gemeentesecretaris ondertekende schriftelijke vragenlijst. Naast de gemeentebrede monitor, is er ook nog een aparte monitor voor de sociale diensten, omdat juist dit een zeer gevoelig onderdeel van het gemeentelijk takenpakket is.

De uitkomsten van beide euromonitors die in het voorjaar van 2001 zijn gehouden, laten zien dat de gemeenten de laatste maanden veel vooruitgang hebben geboekt met de eurovoorbereidingen. Ruim 40% ligt op schema en meer dan 85% is minstens

begonnen met de realisatiefase van de gemeentebrede projecten. Dit is aanzienlijk meer dan in het najaar van 2000, toen nog slechts eenderde van de gemeenten was begonnen met het uitvoeren van de aanpassingen. Bij de sociale diensten valt op dat er sinds de laatste monitor, in oktober 2000, een flinke progressie is gemaakt. Veel sociale diensten hebben na de intensieve voorbereidingen op de belastingherziening de euro serieus opgepakt. Het percentage sociale diensten met een zorgwekkende score is dan ook aanzienlijk gedaald.

De resultaten van de gemeentebrede monitor en de sociale diensten monitor zijn verder opgesplitst om tot drie groepen gemeenten te komen:

- Gemeenten of sociale diensten die aangeven de realisatiefase (bijna) te hebben afgerond scores goed en zijn aangemerkt als groene groep, die 42% van de gemeenten en 13% van de sociale diensten beslaat.
- Gemeenten of sociale diensten die aangeven dat de planning- en analysefase nog niet is afgerond, scores zorgwekkend en zijn aangemerkt als rode groep (9% van de gemeenten en 38% van de sociale diensten).
- Gemeenten of sociale diensten die zich tussen de 'veilige' en 'onveilige' groep in bevinden en waar op basis van de monitorresultaten geen eenduidig beeld is gekregen, wordt gekenmerkt als oranje groep en telt zowel gemeenten die het redelijk doen als gemeenten die nog eens kritisch zouden moeten kijken naar de voorbereidingen (49% van de gemeenten en sociale diensten).

Bij de voortgangsrapportage is in een bijlage een lijst opgenomen met alle gemeenten in Nederland en hun score op beide monitors. In totaal kunnen derhalve 9 groepen worden onderscheiden: goed, gemiddeld of slecht voorbereide gemeenten met een goed, gemiddeld of slecht voorbereide sociale dienst. Er zijn echter geen gemeenten die gemeentebreed slecht scores en toch een goed europroject bij hun sociale dienst hebben. Er blijven dus 8 groepen over, die in tabel 1 zijn weergegeven.

De oorzaak dat sociale diensten relatief minder goed scoren, is onder meer het gevolg van het feit dat deze

sector veel complexe processen en systemen omvat. Bovendien wordt in de monitor van SZW, niet alleen naar de voortgang, maar ook expliciet naar de kwaliteit van de aanpak van de europrojecten gekeken. Er is dus wellicht sprake van een iets diepgaandere beoordeling.

De vraag dringt zich op wat voor type gemeente goed scoort op de monitor. Tabel 2 bevat een eerste ruwe analyse van de voortgangsindex die is berekend op basis van gegevens uit de mondelinge gemeentebrede monitor. De tabel toont dat de gemiddelde voortgangsindex hoog is bij grote, rijke gemeenten in de provincie Drenthe en laag bij arme, kleine gemeenten in Noord-Holland. Het onderscheid groot-klein is verreweg het meest van belang. Grote gemeenten scoren aanzienlijk

beter dan kleine gemeenten. Bij het onderscheid *rijk-arm* doen rijke gemeenten het beter dan arme. Daarbij zij aangetekend, dat rijke gemeenten doorgaans ook grote gemeenten zijn en hun goede score dus wellicht veelal samenhangt met hun grotere omvang dan met hun ruimere vermogenspositie. Het is dus maar de vraag of het in dienst kunnen nemen van dure consultants altijd loont in de vorm van een betere eurovoorbereiding.

Resterende aandachtspunten

Ondanks de gemeten voortgang zijn er nog een aantal punten, dat de rest van het jaar aandacht behoeft. Het gaat hierbij om technische, organisatorische, bestuurlijke en menselijke aspecten.

Bij de technische aspecten moet in

Tabel 1 Onderverdeling naar score

Gemeentebrede score (excl. gsd)	Sociale dienst score	Aantal gemeenten
Goed	Goed	34
Goed	Redelijk	107
Goed	Slecht	47
Slecht	Goed	0
Slecht	Redelijk	8
Slecht	Slecht	22
Redelijk	Goed	15
Redelijk	Redelijk	72
Redelijk	Slecht	74
Goed/redelijk of slecht	Non-response-groep	125
Totaal		504

Bron: Voortgangsrapportage *Euro en Overheid*, deel 9b, o.b.v. lijst in de bijlage bijgewerkt tot 14 mei 2001.

Tabel 2 Voortgangsindex (van 0=slechte tot 100=maximale voorbereiding) per type gemeenten

Type gemeente	Gemiddelde voortgangsindex
In provincie Drenthe (max.)	67,6
In provincie Noord-Holland	56,7
Klein (<10.000)	52,5
(10-20.000)	57,5
(20-50.000)	64,1
(50-100.000)	70,4
Groot (>100.000)	74,0
Arm (klein eigen vermogen)	56,9
Rijk (hoog eigen vermogen)	60,4

Bron: Euromonitor, www.sdu.nl en Coelo-onderzoek naar eigen vermogenspositie van gemeenten.

de komende periode vooral worden gedacht aan het testen van geautomatiseerde systemen. De werking van de verschillende applicaties zal in hun onderlinge samenhang en in de specifieke omgeving van de gemeenten moeten worden gezien. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan:

- de mogelijke vervuiling van gegevensbestanden;
- de onderlinge relaties tussen systemen (interfaces) die voor problemen kunnen zorgen;
- aansluiting op gegevens die van derden afkomstig zijn;
- de organisatie van de werkprocessen (administratieve organisatie) die nog niet voorbereid zijn op de euro als gevolg waarvan er nog guldens in het eurosysteem worden ingevoerd.

Ook zullen continuïteitsmaatregelen moeten worden voorbereid voor het geval er bij de kritische processen toch systemen niet naar behoren functioneren.

Daarnaast zitten er veel organisatorische aspecten aan een goed europroject. De invoering van de euro betreft immers alle onderdelen van de organisatie en de meeste bedrijfsprocessen moeten goed worden nagelopen. Vooral bij grotere organisaties is het belangrijk dat de inbedding in de organisatie goed is en dat het bestuur en het management voldoende betrokken is.

Een goed systeem van voortgangsbewaking is dan ook onontbeerlijk. Volledigheid en kwaliteit van de eurovoorbereidingen moeten regelmatig worden getoetst. Cumulatie van beleidsinitiatieven met de euro-invoering zal in dit laatste halfjaar zoveel mogelijk moet worden voorkomen.

In bestuurlijke zin zal het laatste half jaar dan ook prioriteit aan de euro moeten worden gegeven. Speciale aandacht voor de sociale diensten en (in iets mindere mate) de organisaties die betrokken zijn bij de individuele huursubsidie is daarbij gewenst. Al deze organisaties dienen zorg te dragen voor

een goede invoering van de euro, omdat vertragingen in uitbetalingen direct gevolgen hebben voor kwetsbare groepen in de samenleving die van hun inkomen afhankelijk zijn van de overheid.

Ten slotte: de euro is mensenwerk. Belangrijk is een goede interne communicatie, gericht op de vertakking van het europroject in de gehele organisatie teneinde het foutenrisico voor alle beleidsprocessen te minimaliseren. Het meeste personeel heeft voorlichting nodig – ook via bewustwordingsactiviteiten – hoe om te gaan met de nieuwe munt en met vragen van burgers dienaangaande.

Bij de externe voorlichting zullen gemeenten vooral moeten letten op 'eigen' informatie, zoals de communicatie over de nieuwe tarieven. Verder kan de gemeente een aanvullende taak hebben bij de voorlichting voor kwetsbare doelgroepen indien die onvoldoende via andere kanalen worden bereikt. De gemeente is hierbij het gezicht van de overheid en heeft in veel gevallen, bijvoorbeeld via de sociale dienst, direct contact met deze groepen. Daarbij kan het door het 'Nationaal Forum' (NFE) ontwikkelde voorlichtingsmateriaal worden gebruikt. De voorlichting van gemeenten zal daarbij in aanvulling op die van het NFE plaatsvinden.

Gemeenten en betalingsverkeer

Gemeenten en gemeentelijke instellingen die toonbankbetalingsverkeer hebben, zullen te maken krijgen met de daadwerkelijke omwisseling van guldenmunten en -biljetten naar euro's en -biljetten in het begin van 2002. De duale periode waarin zowel met guldens als met euro's kan worden betaald, duurt van 1 januari 2002 tot 28 januari 2002. Vanaf 28 januari kan alleen met de euro worden betaald. De gemeente en alle gemeentelijke instellingen zullen moeten voorzien in de eigen behoefte aan contante euro's en tevens moeten nadenken over de wijze waarop het publiek wordt bediend in deze periode. Daarbij dient men zich te realiseren, dat gemeentelijke overheden een voorbeeldfunctie vervullen. Dit betekent niet alleen dat het pu-

bliek vanzelfsprekend in staat moet worden gesteld om zowel in euro als in gulden te betalen en dat het wisselgeld in euro wordt teruggegeven, maar ook dat de gekozen oplossingen zo klantvriendelijk mogelijk moeten zijn.

Vanaf 1 januari 2002 vindt geen giraal betalingsverkeer in guldens meer plaats. Een uitzondering wordt gemaakt voor guldentransacties die nog in de pijplijn zitten. Het gaat hierbij om in guldens uitgeschreven cheques, girobetaalkaarten, acceptgiro's en handgeschreven opdrachten. Deze worden nog tot 1 april 2002 verwerkt. Voor gemeenten is 1 januari dus een harde deadline; vanaf die datum kan uitsluitend in euro worden betaald en gecommuniceerd.

Een groot gedeelte van het betalingsverkeer van de gemeenten geschiedt via de Bank Nederlandse Gemeenten. Betalingsbatches moeten per 1 januari 2002 (maar eerder mag ook) aangeboden worden met de clieop 03 indeling. Indelingen van een ander type worden dan niet meer ondersteund. Dit geldt ook bij de overige banken. Alle elektronische betalingspakketten van de banken, dus ook het BDS pakket van de BNG, ondersteunen al de clieop 03 indeling.

In het korte bestek van dit artikel konden slechts enkele aspecten van de euro-invoering bij gemeenten worden behandeld. Er is de laatste maanden veel gebeurd in het kader van de eurovoorbereidingen, maar het komende half jaar vindt pas de echte finale plaats. Ook voor gemeenten is er in die periode nog veel werk te verzetten.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de voortgang en de resterende aandachtspunten kunt u terecht bij de al enkele malen genoemde voortgangsrapportage *Euro en Overheid*: deel 9b mede-overheden die te vinden is op de website van het Ministerie van Financiën (www.minfin.nl/euro).